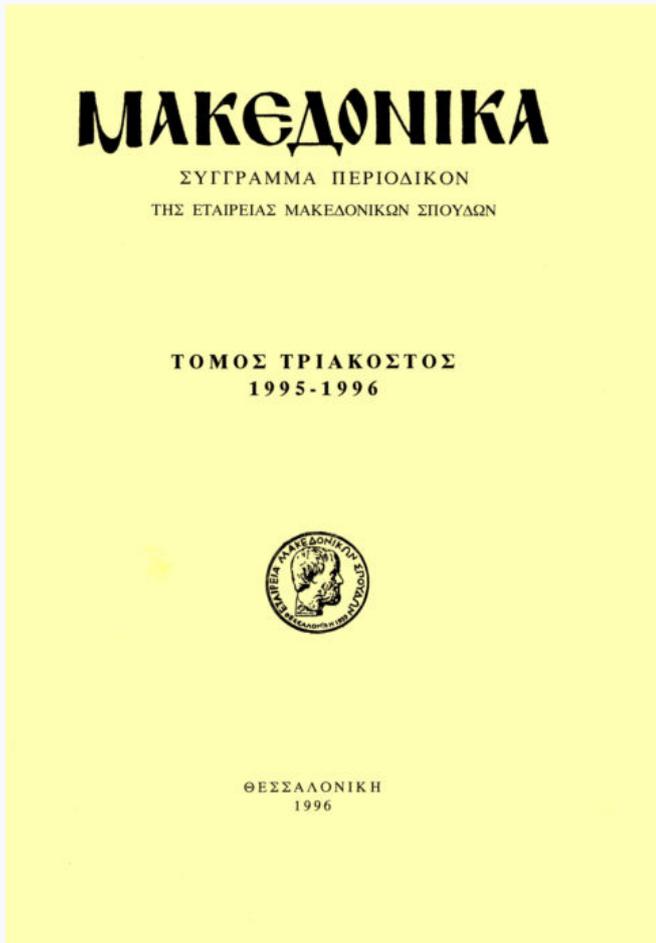

Μακεδονικά

Vol 30, No 1 (1996)

**Βυζαντινή Μακεδονία: ένα επιστημονικό
συμπόσιο στην Μελβούρνη της Αυστραλίας**

Αθ. Ε. Καραθανάσης

doi: [10.12681/makedonika.250](https://doi.org/10.12681/makedonika.250)

Copyright © 2014, Αθ. Ε. Καραθανάσης

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

To cite this article:

Καραθανάσης Α. Ε. (1996). Βυζαντινή Μακεδονία: ένα επιστημονικό συμπόσιο στην Μελβούρνη της Αυστραλίας. *Μακεδονικά*, 30(1), 329–335. <https://doi.org/10.12681/makedonika.250>

ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ
ΕΝΑ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΣΥΜΠΟΣΙΟ ΣΤΗΝ ΜΕΛΒΟΥΡΝΗ ΤΗΣ ΑΥΣΤΡΑΛΙΑΣ

Τό Αυστραλιανό Ίδρυμα Μακεδονικῶν Σπουδῶν ὀργάνωσε μέ ἀπόλυτη ἐπιτυχία ἀπό 10-17 Ἰουλίου 1996 τό τρίτο διεθνές ἐπιστημονικό συμπόσιο πού εἶχε ὡς θέμα του τήν Βυζαντινή Μακεδονία. Εἶχαν προηγηθεῖ δύο ἐνδιαφέροντα ἐπιστημονικά συμπόσια τό 1988 καί τό 1992 πού εἶχαν, καί πάλι, ὡς γενικό θέμα τους τήν Μακεδονία. Στό φετινό συμπόσιο παρουσίασαν ἰσάριθμες ἀνακοινώσεις εἴκοσι πέντε Ἕλληνες καί δώδεκα ξένοι πανεπιστημιακοί. Διακεκομμένοι Ἕλληνες καί ξένοι βυζαντινολόγοι ἀποτελοῦσαν τήν ἐπιστημονική ὀργανωτική ἐπιτροπή, ἐνῶ τήν γραμματειακή στήριξη ἀποτελοῦσαν γνωστά μέλη τῆς ἑλληνικῆς παροικίας τῆς Μελβούρνης μέ ἐπικεφαλῆς τόν ὀργανωτή τοῦ Συμποσίου καί Πρόεδρο τοῦ Αὐστραλιανοῦ Ἰδρυματος Μακεδονικῶν Σπουδῶν Δρ. Ἀναστάσιο Τάμη. Στήν ὀργάνωσή του συμμετείχαν, μέ ἠθική καί ὑλική βοήθεια, ἑλληνικοί ὀργανισμοί, ἐφημερίδες, ἐπιχειρήσεις, μέσα μαζικῆς ἐνημερώσεως κλπ. τῆς ὁμογένειας τῆς Μελβούρνης. Οἱ ἐργασίες τοῦ Συνεδρίου ἄρχισαν τήν Δευτέρα 10 Ἰουλίου στήν μεγάλη αἴθουσα Great Hall, τῆς Ἐθνικῆς Πινακοθήκης τῆς Victoria μέ χαιρετισμούς τοῦ Δρ. Α. Τάμη καί τοῦ Ἑλληνα Πρεσβευτῆ στήν Αὐστραλία κ. Γ. Κωνσταντῆ. Στήν συνέχεια ὁ Αὐστριακός ἀκαδημαϊκός καθηγητής κ. J. Koder μίλησε γιά τούς Μακεδόνες καί τήν Μακεδονία στήν Βυζαντινή περίοδο καί τόνισε ὅτι καθόλη τήν διάρκεια τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας τήν Μακεδονία κατοικοῦσαν γνήσιοι Ἕλληνες Μακεδόνες. Ἀκολούθησε μουσικό κονσέρτο μέ τήν Θεσσαλονικιά πιανίστρια δ. Αἰκάτ. Ἀσσημῆ καί τήν ὀρχήστρα τοῦ Σπ. Ράνδου.

Τήν Τρίτη 11 Ἰουλίου οἱ ἐργασίες τοῦ Συμποσίου συνεχίσθηκαν στό μεγάλο ἀμφιθέατρο τῆς Ἱατρικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Μελβούρνης μέ πρώτη ὁμιλήτρια τήν ἐπίκ. καθηγήτρια τοῦ Α.Π.Θ. κ. Διον. Μισίου πού ἀνέπτυξε τό θέμα *Ἐξέλιξις τῆς Μακεδονίας στή βυζαντινή περίοδο* ἢ κ. Μισίου ἐπεσήμανε ὅτι ἰδιαίτερα κατά τήν ὑστερή βυζαντινή περίοδο ἡ Μακεδονία ταυτίζεται μέ τήν βυζαντινή αὐτοκρατορία, Μακεδόνες ἀποτελοῦν τόν αὐτοκρατορικό στρατό καί ἐνισχύεται ἡ ἰδεολογική ταύτιση Μακεδόνων καί αὐτοκρατορίας διά μέσου τοῦ δημοφιλῶς ἀναγνώσματος τῆς ζωῆς τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου. Ἀκολούθως ὁ καθηγ. τοῦ Α.Π.Θ. κ. Ἰω. Ταρνανίδης παρουσίασε τούς *Μακεδόνες κατά τήν βυζαντινή περίοδο*. Ὁ ὁμιλητής σημείωσε ὅτι οἱ βυζαντινοί συγγραφεῖς εἶναι σαφεῖς ὀνομάζοντας τούς κατοίκους τῆς Μακεδονίας Μακεδόνες, ἐνῶ σέ καμία περίπτωση δέν ὀνομάζουν ἔτσι τούς κατά καιρούς κατερχομένους πρός τήν Μακεδονία Σλάβους ἐπιδρομεῖς, μολοντί ὀρισμένοι ἐξ αὐτῶν φαίνεται νά ἐγκαθίστανται καί μονίμως (*Αἶβαροι, Σλάβοι, Βούλγαροι κλπ.). Κατά τόν κ. Ταρνανίδη οἱ βυζαντινοί συγγραφεῖς χρησιμοποιοῦν τόν γεωγραφικό ὄρο Μακεδονία καί ἐπισημαίνουν τήν ἑλληνική συνείδηση πού εἶχαν οἱ Μακεδόνες κατά τήν βυζαντινή περίοδο. Ὁ Dion Smythe, ἱστορικός τοῦ Kings College, μίλησε γιά τούς *Μακεδόνες τόν 11ο καί 12ο αἰ. στήν βυζαντινή ἱστοριογραφία*, καί ἐπεσήμανε τήν ἀτήρηση τοῦ μυθιστορηματός τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου στούς Μακεδόνες τῆς ἐποχῆς, ἐνῶ ὁ κ. J. Koder ἐπέλεξε ὅτι σύμφωνα μέ τίς βυζαντινές πηγές ὁ ὄρος Μακεδονία ἐκτείνεταν ὡς τήν Θράκη, τήν Ἡπειρο καί τήν Θεσσαλία. Ὁ κ. Α. Schminck, τοῦ Πανεπιστημίου

της Φραγκοφύρης, παρουσίασε τους *Αυτοκράτορες της Μακεδονικής Δυναστείας και την Μακεδονία* και την σύνδεσή τους με τους αρχαίους Μακεδόνες και τον Μ. Ἀλέξανδρο και την προβολή της χώρας αυτής, μολοντί ὁ ἀρχηγέτης της μακεδονικής δυναστείας ἦταν ἀρμενικής καταγωγῆς. Ἡ καθηγήτρια τοῦ Α.Π.Θ. κ. Ἀλκμήνη Σταυρίδου-Ζαφράκα ὑπεστήριξε στήν εἰσήγησή της ὅτι τὰ θέματα, αὐτές οἱ διοικητικές καί στρατιωτικές διατάξεις τῆς αυτοκρατορίας, θεσπίσθηκαν, ὅσον ἀφορᾷ τήν Βαλκανική στή τέλη τοῦ 7ου αἰ.: τό θέμα Θράκης στή 680-685, τό θέμα τῆς Ἑλλάδος μεταξύ 687-695 καί τό θέμα Κλεισούρας στή στενά τοῦ Στρυμόνος τό 688. Ἡ Θεσσαλονίκη ὑπαγόταν στό θέμα τοῦ Ἰλλυρικοῦ· στή τέλη τοῦ 8ου καί στίς ἀρχές τοῦ 9ου ἡ Μακεδονία ἀποσπάσθηκε ἀπό τό θέμα τῆς Θράκης καί ἀπό αὐτά τοῦ Στρυμόνος καί τῆς Θεσσαλονίκης. Τότε ἐμφανίσθηκαν καί οἱ τίτλοι τοῦ δουκός, τοῦ κατεπάνου, τοῦ στρατηγῶν τῆς Θεσσαλονίκης, τῆς Βερροίας, τοῦ Στρυμόνος, τῆς Δρουγουβιτίας καί Ἐδέσσης. Τόν 11ο καί 12ο αἰ. ἐμφανίσθηκαν νέα θέματα: αὐτά τῆς Ἀχρίδος, τῆς Σεβρίας, τῶν Μογλενῶν, τῆς Κολωνείας, τῆς Στρούμιτζας, Ζαγορίων καί Μελενίκου. Σημειώτεον ὅτι ἡ ἐκκλησιαστική διοίκηση δέν ἀκολουθοῦσε πάντοτε τίς πολιτικές διαρρέσεις τῆς Μακεδονίας.

Ἡ καθηγήτρια τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Μάντσεστερ κ. Rosemary Horris ἀνεζήτησε τίς σχέσεις τῶν ἁγιορειτῶν πατέρων μέ τούς γείτονές τους σ' ὅτι ἀφορᾷ τίς σχέσεις ἰδιοκτησίας γαιῶν κατά τόν 10ο καί 11ο αἰ.: ἡ ὀμιλήτρια ἐπισήμανε τήν ἀνάπτυξη ἰδιοκτησίας ἁγιορειτῶν στήν Μακεδονία καί τήν Θράκη, καί τίς συνέπειες πού εἶχε αὐτή στίς σχέσεις τους μέ τίς γειτονικές ἀγροτικές κοινότητες καί μεμονωμένα ἄτομα. Ἀκολουθῶς ἡ καθηγήτρια τοῦ Α.Π.Θ. κ. Β. Νεράντζη-Βαριάζη παρουσίασε, μέ βάση τίς βυζαντινές πηγές, τήν κατάσταση πού ἐπικρατοῦσε στήν *Δυτική Μακεδονία κατά τόν 12ο καί 13ο αἰ.* Οἱ βυζαντινοί ἀρχιεπίσκοποι Ἀχρίδος Θεοφύλακτος (1089-1126) καί Δημ. Χωματιανός (1217-1235) ἄφησαν πολλές πληροφορίες γιά τήν πλούσια ἀγροτική οἰκονομία τῆς περιοχῆς, πού ὑπέστη πολλά πληγὰ ἀπό τούς Φράγκους σταυροφόρους πού ἐπέβησαν βαρῆα φορολογία, ἀφαίμαξαν, μέ ἀλλεπάλληλες βίαιες στρατολογήσεις, τήν περιοχή ἀπό τό ἀνθρώπινο δυναμικό της, ἀλλά καί δημιούργησαν νέες κοινωνικές τάξεις. Ἡ κ. Σ. Μανιάτη-Κοκκίνη, τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, παρουσίασε μία εἰκόνα τῶν *διεκδικήσεων ἐκκλησιαστικῶν καί λαϊκῶν στήν Βυζαντινή Μακεδονία ἀπό τόν 12ο-14ο αἰ.* καί ὑπεστήριξε ὅτι μεγάλο μέρος τοῦ μακεδονικοῦ χώρου βρισκόταν ὑπό τήν κατοχή ἐκκλησιαστικῶν ἐκπροσώπων, ἀλλά καί λαϊκῶν τῆς μέσης καί ἀνώτερης ἀστικής τάξης.

Σέ εἰδική ἐκδήλωση ἡ καθηγήτρια τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Harvard κ. Ἀγγελική Λαῖου-Θωμάδακη μίλησε μέ θέμα *ἡ Θεσσαλονίκη καί ἡ Μακεδονία* ἐπισημαίνοντας ὅτι ἡ πόλη τοῦ Ἁγ. Δημητρίου ὑπῆρξε τό πλοῦ πολῦτιμο οἰκονομικό καί ἔμπορικό κέντρο τῆς αυτοκρατορίας, μέ σημαντική πολιτισμική κίνηση, τό κέντρο τῆς Βαλκανικής.

Ἡ δευτέρα ἡμέρα τοῦ Συμποσίου (12 Ἰουλίου) ἦταν ἀφιερωμένη στήν Ἀρχαιολογία καί τήν Ἀρχιτεκτονική τῆς Μακεδονίας· πρῶτος ὀμιλητής τῆς ἡμέρας αὐτῆς ἦταν ὁ καθηγητής τοῦ Α.Π.Θ. κ. Ἀριστοτέλης Μέντζος πού παρουσίασε τήν *ἱστορία τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀρχιτεκτονικῆς κατά τήν πρόμη βυζαντινῆ περίοδο στήν Περίοδος καί τήν περιοχή τῆς. Ὁ κ. Μέντζος* παρουσίασε σειρά βυζαντινῶν ἐκκλησιῶν πού βρισκονται στό Δίο, στήν Πύδνα-Κίτρος καί τόνισε τήν ἄριτα ὀργανωμένη κοινωνική ζωὴ τῆς περιοχῆς κατά τόν 7ο αἰ. ἐπισημαίνοντας, παραλλήλως, μία ἐνδιαφέρουσα σειρά ἀρχιτεκτονικῶν ἀρχῶν καί σχεδίων πού χαρακτηρίζαν τόν Ἑλληνικό Μεσαίωνα ὑπό τήν ἑλληνοχριστιανική προοπτική του. Ὁ καθηγ. τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Π.

Βοκοτόπουλος (ἡ ἀνακοίνωσή του ἀναγνώσθηκε ἀπὸ τὸν κ. Πλ. Θεοχαρίδη) μίλησε γιὰ τὴν *τυπολογία τῶν βυζαντινῶν ἐκκλησιῶν τῆς μεσαιωνικῆς καὶ ὑστερῆς βυζαντινῆς περιόδου στὴν Μακεδονία*. Ὁ κ. Βοκοτόπουλος ἐξήτασε ποικίλους ναοὺς ἀπὸ τὸν 8ο-15ο αἰ., τίς μεταλλαγές τους μὲς τὸν χρόνο, τὰ χαρακτηριστικὰ τους (βασιλική, βασιλική μετὰ τρούλλου, τρίκογχοι, τετράκογχοι κλπ.), τὰ κέντρα ὅπου ἐμφανίσθηκαν, τὸν ρόλο τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τῆς Θεσσαλονίκης καὶ τοῦ Ἁγίου Ὁρους ὡς χώρων δημιουργίας καὶ τῆς ἐπιδράσεως πού ἤσκησαν σὲ γειτονικὲς χώρες, ὅπως ἡ Θεσσαλία, ἡ Ἡπειρος, ἡ Σερβία. Ἡ διευθύντρια τοῦ Βυζαντινοῦ Μουσείου Θεσσαλονίκης κ. Εὐτυχία Νικολαΐδου-Κουρκουτίδου παρουσίασε τὸν πλοῦτο τῶν *πρώμων χριστιανικῶν μωσαϊκῶν στὴν Μακεδονία* πού ἔδειχναν καὶ τὴν ἀκμάζουσα κοινωνία τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Θεσσαλονίκης. Ἡ κ. Νικολαΐδου ἐπεσήμανε, ἀκόμη, ὅτι τὰ σωζόμενα μωσαϊκὰ στοὺς ναοὺς τῆς Ἀχειροποιήτου, τοῦ Ἁγ. Γεωργίου (Rotonda), τοῦ Ἁγ. Δημητρίου ἀποτελοῦν πολιτιστικούς θησαυροὺς πρώτης τάξεως ὄχι μόνον γιὰ τὴν Ἑλλάδα, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὸν παγκόσμιο πολιτισμὸ. Ἡ καθηγήτρια τοῦ Α.Π.Θ. κ. Χρ. Μαυροπούλου-Τσιούμη παρουσίασε *Εἰκονογραφίες τῆς Μακεδονίας κατὰ τὴν μεσοβυζαντινὴν περίοδο*: ψηφιδωτὰ καὶ τοιχογραφίες τοῦ Ἁγ. Δημητρίου, τοῦ Ἁγ. Γεωργίου, τῆς Ἁγίας Σοφίας, τῆς Παναγίας Χαλκῶν, τῆς Περιστερᾶς ἀποδεικνύουν ἀπὸ τὴν μιά μεριά τὴν ὑψηλὴ ἐπιπέδου αἰσθητικὴ τῶν Μακεδόνων καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη τὴν ἀνθηρὴ οἰκονομικὴ κατάστασή τους. Καὶ φυσικὰ τὴν διάχυση τῆς αἰσθητικῆς αὐτῆς στὴν Βέρροια, τὴν Καστοριά, τὴν Πρέσπα. Ὁ ἱστορικός τῆς Τέχνης κ. Ε. Κυριακούδης μίλησε γιὰ τὰ *μνημεῖα τῆς ζωγραφικῆς στὴν Μακεδονία κατὰ τὴν περίοδο τῶν Κομνηνῶν* ἐπισημαίνοντας ὅτι τέτοια μνημεῖα ἐλάχιστα διασώθηκαν στὴν Κωνσταντινουπολὴ, ἐνῶ, ἀντιθέτως, πολλὰ διασώζονται στὴν Θεσσαλονίκη, τὴν Καστοριά, τὴν Βέρροια, τὸ Ἅγιον Ὄρος, τὴν Ἄνω Μακεδονία, τὴν Σερβία καὶ τὴν Βουλγαρία, πού εἶχαν ἄμεση σχέση μὲ τὴν Θεσσαλονίκη, πού ἦταν πρώτης γραμμῆς καλλιτεχνικὸ κέντρο. Ἡ Παλαιολόγειος περίοδος συνέχισε τὴν περίοδο τῶν Κομνηνῶν καὶ ἔδωσε ἔξοχα δείγματα ζωγραφικῆς ἰδιαίτερα στὴν Μακεδονία. Ὁ καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου τῶν Τιράνων κ. Πύρρος Θῶμος παρουσίασε, κατὰ τὴν εἰσήγησή του, τὰ *Βυζαντινὰ Μνημεῖα στὴν Μ. Πρέσπα* πού καλύπτουν τὴν χρονικὴ περίοδο ἀπὸ τὸν 12ο-14ο αἰ. Χαρακτηριστικὸ μνημεῖο αὐτῆς τῆς περιόδου ὁ ναὸς τῆς Παρθένου στὸ νησάκι Maligrad καὶ ἄλλα δύο-τρία κτισμένα σὲ φυσικὰ σπήλαια γύρω ἀπὸ τὴν Πρέσπα καὶ δυσκόλως προσελάσιμα. Τὰ μνημεῖα αὐτὰ, κατὰ τὸν κ. Θῶμο, δὲν παρουσιάζουν ἀπὸ ἀρχιτεκτονικὴ ἀποψη ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον, εἶναι ὅμως πολὺ σημαντικὰ ἀπὸ τὴν ἀποψη τῶν μωσαϊκῶν καὶ τῶν φορητῶν εἰκόνων, πού μὲ τίς ἐπιγραφές τους παρέχουν, παρὰλλήλως, ἐνδιαφέρουσες πληροφορίες γιὰ κοσμικὲς καὶ ἐκκλησιαστικὲς προσωπικότητες τῆς περιόδου. Ὁ Σέρβιος καθηγητὴς κ. G. Subotić ἀσχολήθηκε μὲ τὰ *δύο μεγάλα κέντρα τῆς βυζαντινῆς ζωγραφικῆς στὴν Μακεδονία: τὴν Ἀχρίδα καὶ τὴν Καστοριά*. Ἡ Ἀχρίδα, ἡ ἀρχιεπισκοπὴ Πρώτης Ἰουστινιανῆς, ἀπετέλεσε ἀντικείμενο ἐξαίρετου ἐνδιαφέροντος γιὰ τὴν βυζαντινὴ αὐτοκρατορία, γι' αὐτὸ καὶ στάλθηκαν ἐκεῖ ἐξέχοντες ἐκκλησιαστικοὶ ἄνδρες πού ἐπηρέασαν μὲ τὴν ζωὴ καὶ τὸ ἔργο τὴν κοινωνικὴ καὶ πνευματικὴ ζωὴ τῆς περιοχῆς· σημειωτέον ὅτι ἡ ἐπίδραση αὐτὴ ἐπηρέασε ὄχι μόνον τὸ ἑλληνικὸ, ἀλλὰ καὶ τὸ σλαβικὸ στοιχεῖο. Γνήσια ἔκφραση αὐτῆς τῆς ἀκμῆς ὁ ναὸς τῆς Ἁγίας Σοφίας, πού κτίσθηκε ἀπὸ Κωνσταντινουπολίτες ἢ Θεσσαλονικεῖς μάλιστα (μέσῃ 11ου αἰ.). Στὸν ἴδιο ναὸ προστεθήσαν καὶ ἄλλα κτίσματα (πύργοι, νάρθηκες κλπ.). Στὴν ἴδια ἐποχὴ κτίσθηκε καὶ ἡ μονὴ τοῦ Ἁγίου Κλήμεντος καὶ πλουτίσθηκε μὲ δωρεές τοῦ σεβαστοκράτορος Ἰσαακίου Δούκα. Σημαντικὴ ἦταν καὶ ἡ ἐπίδραση πού ἄσκησε στὴν Ἀχρίδα, δημιουργώντας μάλιστα καὶ τοπικὴ σχολή, ὁ

Ίω. Θεριανός που επέζησε και στίς επόμενες δεκαετίες. Ὁ καθηγητής του Α.Π.Θ. κ. Κ. Χαραλαμπίδης παρουσίασε *στρατιωτικούς αγίους τῆς μεσοβυζαντινῆς καί ὑστεροβυζαντινῆς ἀγιογραφίας στήν Μακεδονία, ὅπως οἱ ἅγιοι Γεώργιος, Δημήτριος, Θεόδωρος, Νέστωρ, Μερκούριος, Μηνᾶς καί Προκόπιος, που ἐνέπνευσαν τούς βυζαντινούς ζωγράφους, που τούς θεώρησαν προστάτες τῆς αὐτοκρατορίας, φύλακες τῆς ἀκεραιότητάς τῆς καί τῆς πνευματικῆς κληρονομιάς τῆς, ἀποδίδοντας, μέ τήν εἰκονογράφησή τους, τήν τιμή καί τόν σεβασμό τοῦ χριστιανικοῦ λαοῦ. Ὁ κ. Θεοχ. Παζαράς, καθηγητής τοῦ Α.Π.Θ., ἀσχολήθηκε μέ τήν *γλυπτική στήν Μακεδονία κατά τήν μέση καί ὑστερη βυζαντινή περίοδο*. Πρόκειται, κυρίως, γιά διακοσμητικά μοτίβα (γεωμετρικά σχήματα, κύκλοι, ροζέτες, σταυροί κλπ.) που ἀπαντῶνται στό Πρωτότων τοῦ Ἁγ. Ὅρους, στό Βατοπέδι, στή Ξενοφώντος, στήν Παναγία Χαλκῆων, στούς Ἁγίους Ἀναργύρους τῆς Καστοριάς. Κατά τήν Παλαιολόγειο ἐποχή, σημείωσε ὁ κ. Παζαράς, ἔχουμε μία ἔξαρση τῆς βυζαντινῆς γλυπτικῆς που παρουσιάζει ποικίλες ἐναλλαγές σέ θέματα, τεχνικές, ὕλικά, ἐπίκεντρο τῶν ὁποίων ἕληξε ἡ Θεσσαλονίκη μέ τούς τεχνίτες τῆς. Ἀκολούθησε ἡ κεντρική διάλεξη-εἰσήγηση τῆς ἡμέρας ἀπό τόν καθηγητή τοῦ Πανεπιστημίου Ἰωαννίνων κ. Ε. Χρυσό που παρουσίασε τό πρόγραμμα *ΣΟΦΙΑ: Μία ἠλεκτρονική βιβλιοθήκη τῆς Βυζαντινῆς Ἱστορίας καί Τέχνης γιά ἐκπαιδευτική χρήση*.*

Τήν τρίτη ἡμέρα τοῦ Συμποσίου (13 Ἰουλίου) ὁ Ἑλληνοαυστραλός ἐρευνητής κ. Παν. Παναγιωτίδης παρουσίασε σειρά βυζαντινῶν καί μεταβυζαντινῶν μουσικῶν χειρογράφων τοῦ Ἁγ. Ὅρους καί ἔκαμε λόγο γιά τήν σπουδαιότητά τους στήν σύγχρονη ἔρευνα. Ὁ Δρ. Παντελεῖμων Τσορμιτατζόγλου μίλησε γιά τήν «*Μεγαλόπολη*» Θεσσαλονίκη, ὅπως αὐτή παρουσιάζεται στά ἀγιολογικά καί ἱστορικά κείμενα τῆς μεσοβυζαντινῆς περιόδου. Ἐπί τῆς ὁμιλήσεως, μέ βάση τόν πλούτο τῶν ἀγιολογικῶν κειμένων, παρουσίασε μᾶν εἰκόνα τῆς Θεσσαλονίκης κατά τόν 7ο καί 8ο αἰ. διαφωτίζοντας, τοιουτοτρόπος, πολλές πτυχές τῆς κοινωνικῆς, πολιτιστικῆς καί καθημερινῆς ζωῆς τῆς που πέρασαν ἀπαράτηρητες ἀπό τούς χρονικογράφους τῆς Κωνσταντινούπολεως. Ὁ κ. W. Liebeschuetz, τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Nottingham, ἀσχολήθηκε μέ τήν *Κοινοτική διοίκηση τοῦ ὑστερου Βυζαντίου* καί εἰδικότερα μέ τήν Θεσσαλονίκη, ἐνῶ ἡ καθηγήτρια κ. Ἀγγελική Λαῖου μέ τήν *Οἰκονομία τῆς Βυζαντινῆς Μακεδονίας κατά τήν παλαιολόγεια περίοδο* καί ἐπεσήμανε ὅτι ὡς τά μέσα τοῦ 14ου αἰ. αὐτή ἦταν, κατά τό μάλλον ἡ ἴπτον, ἄρτια δομημένη, κατά βάση ἀγροτική, ἐμπορική καί βιοτεχνική. Ἀπό τά μέσα τοῦ 14ου αἰ. ἐπέρχεται ὀξύτατη κρίση μέ ἄμεση συνέπεια τήν συγκέντρωση τῶν πλουτοπαραγωγικῶν πηγῶν στούς ὀλίγους καί μέ ἐμφανεῖς τίς ἀντιδράσεις τῶν μικρομεσαίων. Ὁ καθηγητής τοῦ Μετσοβείου Πολυτεχνείου κ. Γ. Λάββας ἀνεζήτησε τήν *Σταθερότητα καί τήν Ἀλλαγῆ στήν ἀστική οἰκοδόμηση τῆς Βυζαντινῆς Μακεδονίας* παρουσιάζοντας τύπους οἰκῶν τῆς ἀρχαιότητος καί τοῦ Βυζαντίου, προβαίνοντας στίς ἀναγκαῖες συγκρίσεις καί ἐπισημαίνοντας τήν αἰσθητή σημασία που ἀπέδιδαν οἱ βυζαντινοί στήν ἀρχιτεκτονική ἐπηρεασμένοι ἀπό τήν θρησκευτική ὄντολογία καί τήν πατερική ἀντίληψη περὶ χώρου, κενοῦ, διαστήματος, σύμμεικτα.

Ὁ καθηγητής τοῦ Α.Π.Θ. κ. Θεόδωρος Κορρές παρουσίασε τίς *προσπάθειες τῶν Ἀβαροσλάβων νά καταλάβουν τήν Θεσσαλονίκη καί τά θαύματα τοῦ Ἁγίου Δημητρίου* οἱ ἐπιδρομές αὐτές, τόνισε ὁ ὁμιλητής, ἀρχίζουν ἀπό τά τέλη τοῦ 6ου αἰ., ὅταν δηλ. οἱ Ἀβαροσλάβοι ἐπετέθησαν τό πρῶτον κατά τῆς Θεσσαλονίκης (22 Σεπτ. 597) καί σταματοῦν στά χροῖνα τοῦ Ἰουστινιανοῦ που τούς κατέκρινε καί μετέφερε σημαντικό μέρος τους στό θέμα τοῦ Ὀφικίου τῆς Μ. Ἀσίας. Ὁ κ. Κορρές παρουσίασε, ἐπίσης, κείμενα τῶν θαυμάτων τοῦ Ἁγ. Δημητρίου, ὅπου περιγράφονται οἱ ἐπεμβά-

σεις τοῦ Ἁγίου γιὰ τὴν σωτηρία τῆς Θεσσαλονίκης. Στὴν εἰσήγησή του ὁ καθηγητὴς κ. Ε. Χρυσός ἀσχολήθηκε μὲ τίς *σλαβικὲς ἐγκαταστάσεις καὶ τὴν βυζαντινὴ ἐξουσία στὰ Βαλκάνια κατὰ τὸν Μεσαίωνα* καὶ ἐξέτασε τοὺς μηχανισμοὺς ποὺ μεταχειρίσθηκε ἡ βυζαντινὴ αὐτοκρατορία προκειμένου νὰ ἐλέγξει τίς ἐγκαταστάσεις αὐτὲς τῶν Σλάβων στὰ ἐδάφη τῆς ἐφαρμιόζοντα, κατὰ πρῶτον, τὸν θεομὸ τῆς σλαβηνίας ποὺ ἀπετέλεσε μετὰ τὰ μέσα τοῦ 8ου αἰ. μίᾳ ὀργανωμένη πολιτικο-εθνικῆ ἐνότητα ὑπὸ τὸν ἔλεγχο τῆς κεντρικῆς ἐξουσίας. Ὁ καθηγ. τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Sydney κ. Μ. Jeffreys παρουσίασε τὴν *προσπάθεια τοῦ αὐτοκράτορος Μανουὴλ Κομνηνοῦ νὰ δημιουργήσει ἓνα μακεδονικὸ στρατὸ στὴν ἴδια τὴν Μακεδονία, τὴν Θράκη καὶ τὴν Μικρὰ Ἀσία κατὰ τὰ πρότυπα τῶν ἱπποτῶν*. Μία ἄποψη, ποὺ κατὰ τὸν ὀμιλητὴ, πρέπει νὰ ἐπαναγνωσθεῖ μὲ βάση, πάντοτε, τίς βυζαντινὲς πηγές. Ἡ ἐρευνητριά δ. Ἄννα Καρμαγιανίδου μίλησε γιὰ τοὺς Ἁγίους τῆς Μακεδονίας σὲ *ἐρευνητικὸ πρόγραμμα τοῦ Κέντρου Βυζαντινῶν Ἐρευνῶν τοῦ Α.Π.Θ.*: πρόκειται, εἶπε, γιὰ ἓνα φιλόδοξο πρό-γέγραμμα, ὑπὸ τὴν ἐποπτεία τοῦ καθηγητοῦ πατρὸς Θεοδώρου Ζήση, ποὺ στοχεύει στὴν παρουσίαση τοῦ βίου καὶ τῶν ἔργων ἁγίων σχετιζομένων μὲ τὴν Μακεδονία καὶ ποὺ θὰ βοήθησει πολλοὺς ἐπιστημονικοὺς τομεῖς (βυζαντινολογία, θεολογία, τέχνη, λαογραφία, ἱστορία) μετὰ τὴν ὀλοκλήρωσή του.

Στὴν κεντρικὴ διάλεξη-εἰσήγηση τῆς ἡμέρας ὁ καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Πενσυλβανίας κ. Anthony Cutler μίλησε γιὰ τὴν *Ἀνταλλαγὴ Δώρων μεταξὺ Βυζαντινῶν καὶ Μουσουλμάνων κατὰ τὸν 9ο-11ο αἰ.* καὶ τόνισε ὅτι οἱ ἀνταλλαγές αὐτές, ἐκτὸς φυσικὰ ἐκείνων ἐπὶ διπλωματικοῦ ἐπιπέδου, δείχνουν τὴν ἐπικοινωνία τῶν δύο ἐπερδοξῶν γειτονικῶν λαῶν, τὴν βούλησή τους γιὰ εἰρήνη, τὴν ἐπιδιωχῆ τους νὰ προβάλλουν τὸν πολιτισμὸ τους καί, ἐν πάσῃ περιπτώσει, παρέχουν μίᾳ πολὺ διαφορετικῆ εἰκόνα ἀπὸ ἐκείνη ποὺ ἔχουμε διαμορφώσει περὶ ἐθνοικῶν σχέσεων μεταξὺ των. Ὁ καθηγ. τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Δυτ. Αὐστραλίας κ. Norman Ashton παρουσίασε στὴν εἰσήγησή του μίᾳ *ἐπιγραφή ἀπὸ τὴν Κρήτη, ὅπου πολλὲς ἀναφορές στὴν Θεσσαλονίκη* τῆς ρωμαϊκῆς περιόδου· παραλλήλως ἐπιχείρησε νὰ ἐξηγήσει τὴν λέξη ἀρχισυνάγωγος ποὺ περιέχεται στὴν ἐπιγραφή. Ἀκολούθως ὁ ἑλληνιστὴς κ. Ἰω. Imtscher, τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Βερολίνου, μίλησε μὲ θέμα τὴν *Μακεδονία ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ὡς τὸ τέλος τῆς 4ης Σταυροφορίας* μὲ βάση τίς παλαιότερες πηγές, εὐρωπαϊκὲς καὶ ἑλληνικὲς, καὶ τόνισε ὅτι ἡ Μακεδονία ἦταν ἓνα ἀναπόσπαστο τμῆμα τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας μὲ ἄμεση συνείδηση τῆς παραδόσεως τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου. Τὸ θέμα τῆς εἰσηγήσεως τοῦ ἀρχιτέκτονος-ἀρχαιολόγου κ. Πλουτ. Θεοχαρίδη ἦταν οἱ *βυζαντινοὶ πύργοι τῆς Μακεδονίας* ὁ ὀμιλητὴς παρουσίασε σειρά σωζομένων πύργων ἢ ἐρειπίων τους, τὴν ἀρχιτεκτονικὴ τους, τὴν ἱστορικὴ προοπτικὴ τους, τὴν χρησιμότητά τους, τὴν καταγωγὴ τους, τὰ προσκτίσματα καὶ φυσικὰ τὴν ἰδιαιτερότητα τῶν πύργων τοῦ Ἁγίου Ὄρους.

Ὁ καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Φραγκφούρτης κ. G. Podskalsky παρουσίασε τοὺς *ἀρχιεπισκόπους Ἀχρίδος Θεοφύλακτο καὶ Δημήτριο Χωματιανὸ καὶ τὴν σημασία τους γιὰ τὴν κοσμικὴ καὶ ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία τῆς Μακεδονίας*. Ὁ ὀμιλητὴς ἀνέλυσε τὸ ἐνδιαφέρον τους, ὅπως καὶ αὐτὸ ἐνός ἄλλου διαδόχου τους τοῦ Κ. Καβάσιλα, γιὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴ αὐτονομία τῆς περιοχῆς, τὸν δαίγαστο ζῆλο τους γιὰ τὴν πρόοδο τῶν ἀπαιδευτῶν Σλάβων, τὴν εἰρηρικὴ τοιποθέτησή τους ἀπέναντι στὴν Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία, τὴν ἀντίθεση τοῦ Χωματιανοῦ ἀπέναντι στὴν ἀντιαναωνικὴ αὐτοκέφαλη σερβικὴ ἀρχιεπισκοπή, στὴν συγγραφὴ κανόνων ἐκκλησιαστικοῦ δικαίου ἀφορῶντων στοὺς πληθυσμοὺς τῆς βυζαντινῆς Μακεδονίας. Ὁ καθηγ. τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Ν. Ἰερσέης π. Δημ. Κωνσταντέλος ἀσχολήθηκε μὲ τὴν *κλασσικὴ*

παιδεία και κληρονομιά του Θεοφιλάκτου, Ἀρχιεπισκόπου Ἀχρίδος, ἐνῶ ὁ καθηγ. τοῦ Α.Π.Θ. κ. Ἀθαν. Καραθανάσης μίλησε γιὰ τὴν παρουσία τοῦ Φιλίππου, τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου και τῆς Μακεδονίας στὰ ἔργα τῶν φιλοσόφων, τῶν θεολόγων και τῶν πολιτικῶν τῆς Παλαιολογικῆς περιόδου. Ὁ κ. Καραθανάσης ἐπεσήμανε ὅτι κατὰ τὴν κρίσιμη αὐτὴν περίοδο οἱ βυζαντινοὶ λόγιοι, ἰδίως οἱ καταγόμενοι ἀπὸ τὴν Θεσσαλονίκη, μνημόνευαν τοὺς δύο Μακεδόνες βασιλεῖς ὡς παραδείγματα θάρρους, δυνάμεως, δόξης και καλοῦσαν ἄρχοντες και λαὸ νὰ τοὺς μιμηθοῦν ἀνθισταμένους ἀπέναντι στὸν τουρκικὸ κίνδυνο. Ὁ καθηγ. τοῦ Πανεπιστημίου Ἰωαννίνων κ. Ἀπόστολος Καρόξηλος μίλησε γιὰ τὴν Μακεδονία ὅπως αὐτὴ παρουσιάζεται στὴν ἐπιστολογραφία τοῦ 14ου αἰ.: ὁ ὀμιλητὴς στηρίχθηκε ἰδιαίτερα στὸ κείμενο τοῦ Νικηφόρου Γρηγοῦρα, ὅπου περιγράφεται τὸ ταξίδι του ὡς τὰ Σκόπια, κατὰ τὸ ὁποῖο ἐντυπωσιάσθηκε ἀπὸ τὴν καταστροφή τῆς ὑπαίθρου ξηΐτίας τῶν ἐπιδρομῶν. Ἄλλες πηγές γιὰ τὴν Μακεδονία τῆς ἐποχῆς οἱ ἐπιστολές τοῦ Ματθαίου Γαβαλά, τοῦ Θωμᾶ Μαγίστρου και ἡ ἀλληλογραφία τοῦ Μανουὴλ Β΄ Παλαιολόγου και τοῦ Δημ. Κυδωνίη, ἀπὸ τὴν ὁποία ἔχουμε πολλές πληροφορίες γιὰ τὴν Θεσσαλονίκη τῶν ἐτῶν 1382-1387. Ὁ μουσικολόγος καθηγητὴς τοῦ Α.Π.Θ. κ. Ἄντ. Ἀλγυζάκης παρουσίασε τὸ φιλοσοφικὸ και θεολογικὸ ὑπόβαθρο τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς και ὑπενθύμισε ὅτι ἡ Κωνσταντινούπολη, ἡ Θεσσαλονίκη, τὸ Ἅγιον Ὄρος ἀπέτελεσαν τῆς ἐστῆς τῆς μουσικῆς δημιουργίας πού ἐπηρέασε τὸν δυτικὸ και σλαβικὸ κόσμο. Κατὰ τὸν ὀμιλητὴ ἡ βυζαντινὴ μουσικὴ προβάλλει τὴν διδασκαλία και τὴν γενικὴ ἰδέα τῆς Ἐκκλησίας μέσ' ἀπὸ τὴν ὀρθόδοξη θεολογία πού τὴν προοπτικὴ της δηλώνει τὸ σύστημα τῶν ὀκτώ ἠχων στὸ βυζαντινὸ λειτουργικὸ τυπικὸ. Στοιχεῖα της τὸ μυστήριό της ὄγδος ἡμέρας, ἡ Ἀνάσταση, ἡ αἰωνιότητα, ἡ λύτρωση ἀπὸ τὴν φθορὰ και τὸν θάνατο, ὁ θεὸς ἔσος.

Ὁ καθηγ. τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Δυτ. Αὐστραλίας κ. John Melville Jones παρουσίασε τὸ Τέλος τῆς Βυζαντινῆς Μακεδονίας και ἐπεσήμανε τῆς δυνατοτήτες πού εἶχε ἡ βυζαντινὴ αὐτοκρατορία νὰ περισώσει τὴν Μακεδονία μετὰ τὴν ἥττα τοῦ Βασιλείου στὴν μάχη τῆς Ἀγκύρας τὸ 1402 ἀπὸ τὸν Τιμούρ Λέγκ. Ἐτοι, μέ βάση τῆς πηγῆς, ὁ κ. Melville προχώρησε στὴν ἐξέταση τῶν συνθηκῶν πού διαμορφώθηκαν στὴν αὐτοκρατορία και πού ὀδήγησαν σταδιακὰ στὴν ἀπώλεια τῆς Κασσανδρείας, τοῦ Πλαταμῶνος, τῆς Ἰερισσοῦ, τῆς Χριστουπόλεως (1425) και τέλος τῆς Θεσσαλονίκης τὸ 1430. Ὁ καθηγ. κ. Γ. Καναράκης παρουσίασε τῆς πολλές και ποικίλες ἐπιδράσεις τοῦ Βυζαντίου στὴν Φιλολογία, τὴν τέχνη, τὴν ἀρχιτεκτονικὴ τῆς σύγχρονης Αὐστραλίας. Ἡ καθηγήτρια τοῦ Α.Π.Θ. κ. Μάρθα Γρηγορίου-Ἰωαννίδου ἀσχολήθηκε μέ τὴν ἔκφραση «ἡ καθ' ἡμᾶς γλώσσα», πού ἀπαντᾶται στὰ θαύματα τοῦ Ἁγίου Δημητρίου και πού φωνικὰ σημαίνει τὴν ἑλληνικὴ και μόνον και, ὡς ἐκ τούτου, πρέπει νὰ ἀπορριφθεῖ ἡ εἰκασία γιὰ ὑπαρξὴ ἰδιαίτερης διαλέκτου τῆς Θεσσαλονίκης. Ἀφορμὴ γιὰ τὸ σῶλοιο αὐτὸ ἔδωσε μία ἀναφορά τῶν κειμένων τῶν θαυμάτων τοῦ Ἁγ. Δημητρίου ὅτι ὁ Μαῦρος, ὑπαρχηγὸς τῶν σκλάβων τοῦ Κοῦβερ, μιλοῦσε ἐκτός τῆς λατινικῆς, τῆς σλαβικῆς και τῆς βουλγαρικῆς και τὴν «καθ' ἡμᾶς» γλώσσα. Ἡ καταληκτικὴ διάλεξη τοῦ Συμποσίου εἶχε ὀμιλητὴ τὸν καθηγ. τοῦ Α.Π.Θ. κ. Φαίδ. Μαλιγκούδη και θέμα της: Ἐνδοχώρα τοῦ παρόντος μέ τὸ παρελθόν ἡ Βυζαντινὴ Θεσσαλονίκη και ἡ σλαβικὴ ἔνδοχώρα. Ὁ ὀμιλητὴς ἔδειξε ὅτι τὸ ἱστορικὸ παρελθόν τῶν ἑλληνοσλαβικῶν σχέσεων προσφέρεται, γιὰ τοὺς ἐπιστήμονες και τοὺς πολιτικούς, ὡς ἓνα πεδίο συμφιλώσεως και συνεργασίας και ἡ Θεσσαλονίκη ὡς ἓνα κέντρο ὀρθόδοξου παραδόσεως μέ ἀπήχηση στους σλαβικούς ὀρθόδοξους λαοὺς —ἓνα ὄρολο πού εἶχε, ἄλλωστε, και κατὰ τὴν βυζαντινὴν περίοδο.

Τῆς ἐντυπώσεις τους και τὰ συμπεράσματα τοῦ Συμποσίου ἐξέθεσαν στὸ τέλος οἱ

καθηγητές J. Koder, Ἀγγελική Λαΐου, R. Scott, E. Χρυσός, Φ. Μαλιγρούδης καὶ Ant. Cutler. Ἐπρόκειτο γιὰ ἓνα Συμπόσιο πού σέ διεθνές ἐπίπεδο ἀνέδειξε τὸν ρόλο καὶ τὸν χαρακτήρα τῆς Βυζαντινῆς Μακεδονίας μέσ' ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴ κλασσικὴ παράδοση καὶ τὴν Ὀρθοδοξία.

Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

ΑΘ. Ε. ΚΑΡΑΘΑΝΑΣΗΣ

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΣΥΜΠΟΣΙΟ ΣΤΗΝ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑ

Μέ πρωτοβουλία τῆς Ἱστορικῆς καὶ Λαογραφικῆς Ἐταιρείας τῆς Χαλκιδικῆς πού ἐδρεύει στὴν Θεσσαλονικὴ ὁργανώθηκε ἀπὸ 13-15 Ὀκτωβρίου 1995 στὸ Ποσειδί τῆς Χαλκιδικῆς τὸ τέταρτο ἱστορικό συμπόσιο μέ θέμα τὴν Χαλκιδικὴ κατὰ τὴν Τουρκοκρατία. Τὸ Συμπόσιο αὐτὸ ἔρχεται ὡς συνέχεια τοῦ Συνεδρίου «Ἀναπτυξιακός σχεδιασμός τῆς πρὸ τοῦ Ἁγίου περιοχῆς», πού εἶχε ὁργανώσει ὁ Ἀναπτυξιακός Σύνδεσμος τῆς Γεωγραφικῆς Ἐνότητος ὁ «Ἀριστοτέλης», πού τελοῦσε ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς Ἱστορικῆς καὶ Λαογραφικῆς Ἐταιρείας τῆς Χαλκιδικῆς. Εἴκοσι πέντε εισηγητές, γνωστοὶ πανεπιστημιακοὶ καὶ ἐρευνητές, παρουσίασαν θέματα ἱστορίας, πολιτισμοῦ, τέχνης, δικαίου τῆς Χαλκιδικῆς ἀπὸ τὸν 15ο-20ῶ αἰώνα.

Τὴν Παρασκευὴ 13 Ὀκτωβρίου ἔλαβε χώρα ἡ πανηγυρικὴ ἐναρκτήρια συνεδρία τοῦ Συμποσίου, στὴν ὁποία παρέστησαν οἱ ἐκκλησιαστικές, πολιτικές, στρατιωτικές καὶ λοιπές ἀρχές τῆς Χαλκιδικῆς. Στὴν προσφώνησή του ὁ Πρόεδρος τῆς Ἱστορικῆς καὶ Λαογραφικῆς Ἐταιρείας τῆς Χαλκιδικῆς κ. Β. Πάππας ἐπεσήμανε τὴν σημασία τοῦ Συμποσίου αὐτοῦ πού, τέταρτο στὴν σειρά, φιλοδοξεῖ νὰ καλύψει ἓνα μεγάλο κενό, τὴν ἀνάδειξη δηλ. τῆς Χαλκιδικῆς κατὰ τὴν Τουρκοκρατία. Τὴν συγκλονιστικὴ φυσιογνωμία καὶ ἱστορικὴ πορεία τῆς Χαλκιδικῆς καὶ τὴν ἀνάγκη γιὰ τὴν βαθύτερη γνώση τῶν ἱστορικῶν δρωμένων τῆς ἐτόνισαν στίς προσφωνήσεις τους ὁ ἐκπρόσωπος τοῦ Ὑπουργοῦ Μακεδονίας-Θράκης κ. Κ. Τριarıđη κ. Ἰωαννίδης, ὁ πρόεδρος τῆς ΤΕΔΚ Ν. Χαλκιδικῆς κ. Δ. Τζηρίτης, ὁ δήμαρχος Κασσανδρείας κ. Π. Παπαγιάννης, ὁ ἐκπρόσωπος τοῦ Μητροπολίτου Κασσανδρείας κ. Συνεσίου καὶ ὁ ἐκπρόσωπος τῆς Ἱερᾶς Συνάξεως τοῦ Ἁγίου Ὁρους π. Μάξιμος Ἰβηρίτης. Ἀκολούθησαν τὰ ἐγκραΐνια φωτογραφικῶν ἐκθέσεων μέ θέματα τὴν φυλὴ τῶν Καλᾶς, ἀπογόνου τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου στὸ Ἀφγανιστάν, τὸν λαϊκὸ πολιτισμὸ τῆς Χαλκιδικῆς καὶ τὸν Ἑλληνισμὸ τῆς Ἱμβροῦ καὶ Τενέδου.

Κατὰ τὴν πρώτη συνεδρία μέ πρόεδρο τὸν καθηγητὴ κ. Κ. Α. Βαβοῦσκο, Πρόεδρο τῆς Ἐταιρείας Μακεδονικῶν Σπουδῶν, ἡ ἀντιπρόεδρος τῆς Ἱστορικῆς καὶ Λαογραφικῆς Ἐταιρείας τῆς Χαλκιδικῆς κ. Ἐρατὸ Ζέλιου-Μαστοροκόστα, λυκειάρχης-δο Φ., παρουσίασε τὴν Χαλκιδικὴ κατὰ τὴν περίοδο τῆς Τουρκοκρατίας καὶ εἰδικότερα κατὰ τὸν Μακεδονικὸ Ἀγῶνα, ἐνῶ ὁ κ. Βαβοῦσκος ἐξέτασε θέματα ἀπονομῆς δικαιοσύνης στὴν Τουρκοκρατούμενη Χαλκιδική, ὅπως ἡ ἱερολογία ἐπὶ μνηστείας, ἡ προφορικὴ συμφωνία ἐπὶ προικός, τὸ κοινωτικὸ πνεῦμα τῆς Χαλκιδικῆς, ὁ ρόλος τῆς Ἐκκλησίας σέ θέματα δικαίου. Κατὰ τὴν ἀπογευματινὴ συνεδρία, μέ πρόεδρο τὸν καθηγητὴ κ. Ἄθ. Ἀγγελόπουλο, ὁ ἀρχιτέκτων-ἀνασθηλωτὴς κ. Ζαφ. Οἰκονόμου παρουσίασε διαχρονικῶς τὴν ἱστορία τῆς Γαλάτιστας ἐπιμένοντας στὴν περίοδο τῆς Τουρκοκρατίας, τὴν συμμετοχὴ τῆς στὴν Ἐπανάσταση τοῦ 1821, μέ τὸν ἐπίσκοπο Ἰγνάτιο,